

MEENSEL-KIESEGHEM, A. WAUTERS, 1882

Religie

De kerken van St-Mattheüs, Meensel, en Sint-Pieter, *Kieseghem*, zijn ook opeenvolgend in dezelfde kerkelijke districten ondergebracht als die van Attenrode en Wever. Na het Concordaat (1)**Fout! Verwijzingsbron niet gevonden.** maakten ze, zoals deze laatste vermeldde, ook deel uit van de parochie van Attenrode; ze werden erkend met de rang van kapel, bevestigd in 1825, als gevolg van een evaluatie van de lokale administratie op 25 juli 1822. Ze werden pas erkend als zelfstandige kerken vanaf 11 juli 1842. De kerkfabrieken zijn er opgericht door de provinciegouverneur, op 20 januari 1835.

De kerk van Meensel had de rang van een kleinere kerk. Het was de grote abdij van Inde of Corneli-Munster,(2)**Fout! Verwijzingsbron niet gevonden.** kortbij Aken, die zoals te *Cumptich*, Roosbeek en *Kerckom*, hier het begevingsrecht van de pastoor had en ontvangst van de tienden van de parochie tot in 1749, toen deze rechten, door verkoop, overgingen naar het klooster van Heylissem (3). In de troebele tijden van de 16de eeuw raakte het dorp geruïneerd en het klooster werd platgebrand, men benoemde geen priester meer in Meensel, welke nu bediend werd, tot aan de Franse revolutie, door een van de pastoors van de buurdorpen; vanaf 1599, wisten de bewoners niet meer aan wie het patronaat van hun kerk toebehoorde. De mis werd er opgedragen: in 1605 door de pastoor van Attenrode, in 1608 door die van *Wersbeeck*, in 1609 en 1613 door die van *Cappellen*, in 1619 door die van Molenbeek die er zich voor engageerde tegen over de bisschop om de heilige dienst voor te gaan op de zondagen en feestdagen alternerend op de ene plaats en op de andere; er werd hem hiervoor 120 fl. per jaar voor toegezegd. Later (vanaf 1661, in 1728 en in 1784) kwamen deze kosten de pastoors van *Kieseghem* toe. Een van hen, Paul Van der Eycken, had aan de Raad van Brabant 200 gulden per jaar gevraagd, of dat ze hem de inkomsten lieten van de pastoor van Meensel, te weten een derde deel van de tienden, een klein bos van 3 journaux (4) en een demi-journal (4) aan grond; hij heeft zij zaak gewonnen, 't is te zeggen 200 gulden werden hem toegezegd op voorwaarde dat deze som de vermelde inkomsten zou omvatten (23 september 1728). Na klachten van een van zijn opvolgers, Jean-Baptiste Poelman, wie pastoor was in Attenrode, en omdat de inkomsten van de pastoor van Meensel van ontoereikend waren, omvatte een nieuwe regeling alle tienden (14 september 1739). In 1748 vroegen de bewoners om een pastoor te kunnen hebben, maar deze wens zou pas lange tijd daarna ingewilligd worden. De pastorie werd pas hersteld een 40 jaar geleden.

Er bestonden in Meensel een zijaltaar van Onze-Lieve-Vrouw, waarvan de opbrengsten matig waren (slechts 6 gulden per jaar in 1613), en een zijaltaar van Sint Catherina (opbrengsten in 1613: 15 gulden), belast met drie misvieringen per 14 dagen, en een jaarlijkse *kosterij* (de stichting die zorgt voor inkomsten voor de koster). De opbrengsten van de kerkfabriek stegen in 1618 met 116 gulden 5 *sous* (5) en 19 halsters van graan; in 1650 en 1651 met 30 gulden 15 *sous*; in 1872 tot 1054 fr. De Rijksarchieven bezitten enkele rekeningen van de kerk voor de jaren 1770 tot 1785.

De parochiale kerk bestaat slechts uit een schip met daarvoor een vierkante toren, met bovenaan boogramen (galmgaten) en een spitse torendak, langs de andere kant eindigt ze in een driehoekig apsis; dit koor heeft meer dan een travée en het schip heeft er drie. Bijna het hele gebouw is heropgericht met bakstenen, maar de vensters van het schip zijn puntig en sommige vensters langs beide zijden zijn nog intact bewaard met bogen versierd met een drielobbig klaverbladmotief (6) en een vierpas (7). In 1610 had de kerk geen doopvont, geen tabernakel, geen klokken; het was dan in *Cappellen* dat men de pas geboren doopte en waar men het Heilig Sacrament bewaarde. Het kerkgebouw had dringend onderhoud nodig, maar de kerkfabriek had te weinig inkomsten en de abdij van Inde weigerde geld te geven. Enkele werken zijn uitgevoerd in 1653 en 1661, men plaatste een nieuw tabernakel in het midden van het hoofdaltaar; maar in 1665 leek het gebouw meer op een krot dan op een kerk opgedragen aan God. De bevolking had de behoefte aan, maar de abdij van Inde bleef onverschillig voor de geestelijke behoeften. In 1772, de datum die uitgehouwen is onderaan de inkompoort, begon men de toren te bouwen; dit werk, uitgevoerd door Matthieu Janssens, kostte volgens een rekening gedateerd op 17 juni 1775 3210 gulden; men kon over het nodige geld beschikken door de verkoop van bomen op gronden van de kerk en de armen. De preekstoel werd aangekocht bij Bogards te Diest, aan wie men 65 gulden 2 *sous* moest betalen op 28 maart 1785, zoals de rekening vermeld. De inkomdeur bevond zich aan de zuidkant, zoals men kan zien. Het hoofdaltaar is versierd met vier Korinthische zuilen en verschillende standbeelden : ze behoorde toe aan de vroegere Sint-Michielskerk van Leuven, aan de welke ze werd geschonken door Louis de Plaines in 1633. Dat is wat de tekst laat weten welke men nog kan lezen : D.OM. – D. LUDOVICUS DE PLAINE, H.S.RE. ANTE ARAM – QUAM PROSINGULARI VEN. SACRAMENT. – AFFECTU – SUO AERE HAC NOBLIORI FORMA ERIGI – VOLUIT – ET MISSAM HEBDOMADALEM AD HORAM I. – QUI NON CONTENTUS SUAE – PIETATIS IN DEUM – ARGUMENTO – PAUPERUM CURAM HABUIT – UT SIBI THEASAURUM ASSERERET – IN COELIS – QUARE _ EGENIS HUIJUS PAROECIAE D. MICHAELIS – QUADRAGINTA – PRIMATIS VERO PAROECIAE D. PETRI – VIGINTI QUINQUE – EXPOSITIS INFANTIBUS – CENTUM QUINQUAGINTA FLORENOS ANNUOS – LEGAVIT – OBIIT A° M.CIC.XXXIII.(8).

De zijaltaren zijn gewijd aan de Heilige Maagd en aan Sint-Pieter. De zijaltaren zijn gewijd aan de Heilige Maagd en aan Sint-Catherina. In de buitenmuur, aan de noordkant, in een nis die blijkt een gotische omlijsting te hebben, ziet men een beeld van Sint-Elooi, in witte steen. (9)

De kerk van *Kieseghem* was slechts een 'kwart kapel'. Omdat men in het dorp een huis van de orde van Malta oprichtte, gaf men hen het bevestigingsrecht en de tienden van het dorp. Deze tienden, van welke de opbrengst niet groot was, werd reeds in 1600 aan de pastoor toegekend. Omdat er in *Kieseghem* geen eigen commandeur was, was het die van Chantraine, bij Jodoigne, die de inkomsten van de kerk kreeg toegewezen; in 1773, door de versnippering van de inkomsten van deze grote commanderij, wees men dit toe aan die van Tienen. De pastoor vroeg het privilege aan om vrij te zijn van de jurisdictie en het bezoek van de decaan en om niet het cathédrisch recht te moeten betalen. Zijn inkomsten stegen : in 1600 ongeveer 100 gulden; in 1787 .. gulden. Ze bekwamen ook een deel van de 19 hectare 51 ares (14 b. 3 j.) welke waren verkocht als nationaal goed door de Franse regering voor 10100 fr. De pastorij, gekend onder de naam Persoenshof, is afgebrand in 1603, door de fout van de kinderen van de pachter van de commanderij, die zich amuseerden met stro in brand te steken. Het werd heropgebouwd rond 1619, door de pastoor, met hulp van eigen middelen en giften van de gemeenschap. Men bewaarde op de pastorij een register met de goederen en inkomsten van de kerk, ermee begonnen in 1663; de rekeningen van de kerk van 1666 tot 1737, deze van de Armentafel van 1666 tot 1744, enz..

Er bestond een beneficium van Onze-Lieve-Vrouw, welke belast was met een mis per week en waarvan de inkomsten verhoogden met 25 gulden in 1615. Deze van het kerkfabriek bestonden in 1613 uit 38 halsters (10) rogge en 54 gulden en 2 sous 1 blanc (11) ; in 1650 uit 44 halsters en 124 gulden 6 ¼ sous ; de middelen van de kerk bereikten fr 1.392-71 in 1872.

Met uitzondering van het koor, welke bestond uit een blinde travée, een apsis (afsluiting van het koor) met 3 hoeken en is verlicht met grote half-ronde vensters, is het oude gebouw verdwenen. In 1643 werd de toren ondersteund door het plaatsen van zware balken en het hele gebouw werd in 1661 gerestaureerd en gebleekt. In die tijd voorzag men ook al het tekort aan mobilair. In 1620 kochten de kerkfabriek en de Armentafel een klok, voor de prijs van 148 gulden; in 1626 gaf men een zilveren kelk en in de jaren die volgden, schafte men een altaar, een biechtstoel en doopvonten aan. In onze tijd, bouwde men een nieuw kerkgebouw, waarvan de bouw was geautoriseerd bij koninklijk besluit op 30 juni 1856. Dit modern gedeelte is van basteen, uitgezonderd de fundamenten en de raamomlijstingen, enz.. welke in witte steen zijn uitgevoerd. De toren is geplaatst in het midden van de voorgevel, aan de ingangsideur, waarlangs aan weerszijden zich een magazijn en de kapel met de doopvont bevinden, het schip bevat vier traveeën en is van de zijbeuken gescheiden door pilaren met afgeknotte hoeken. De bogen van het middenschip zijn gemaakt met dwarsribben en de ramen zijn halfcirkelvormig. In een nis van de voorgevel leest men het volgende: DEZE KERK – IS – GEBOUWD – IN HET JAAR 1856 – DOOR DE ZORG – VAN DEN KERKEN RAED – ENDE MEDEHULPE – VAN DE INWOONERS – DEZER PAROCHIE – DEN EERSTEN STEEN – IS GELEYD DOOR - AUGUSTUS VOLLEN – GUILLELMUS SIMOONS PASTOOR – HENRICUS KENES BURGEMEESTER - RIDDER – DER LEOPOLDS ORDER. Aan het hoofdaltaar, ziet men een Kruisiging. De zijaltaren zijn toegewijd aan de Heilige Maagd en Sint-Pieter. De kerkstoel is mooi en van renaissance stijl ; wat betreft de doopvont, deze is gemaakt van blauwe steen, met een koperen deksel. Deze heeft volgende inscriptie : D(ominus).AC.M(agister) GVIL(ielmus) WARGNIES MONTEN(sis) S.P(astor).L(oci).C.M(e).P(osuit) 1622. AQVA BENEDICTA SIT NOBIS SALVS ET VITA. (12)

(1) Het concordaat

Een **concordaat** is de algemene benaming voor een bilaterale overeenkomst die gesloten wordt tussen de *Heilige Stoel* (waarmee bedoeld wordt het centrale bestuur van de Katholieke Kerk, nl. de paus samen met de Curie) enerzijds en een bepaalde staat anderzijds waardoor hun wederzijdse betrekkingen inzake alle voor beide partijen belangrijke zaken geregeld wordt. Het Concordaat van 15 juli 1801 was er één, tussen paus Pius VII en Napoleon Bonaparte.

- In dit Concordaat erkende de Franse regering het katholicisme als "de godsdienst van de grote meerderheid van Franse burgers" Frankrijk (inclusief het geannexeerde **België** en Rijnland). De wens van Rome om het opnieuw tot staatsgodsdienst te maken, werd niet ingewilligd.

De voornaamste bepalingen waren:

- De katholieke godsdienst kon in volle vrijheid worden beleden.
- Er zou in onderling overleg een nieuwe indeling komen van bisdommen in Frankrijk (inclusief het geannexeerde **België** en Rijnland).
- Alle bestaande bisschoppen werden gevraagd af te treden, waarna er bisschoppen voor de nieuwe diocesen zouden worden benoemd.
- De bisschoppen werden benoemd door het Franse staatshoofd (de eerste consul en zijn opvolgers). De benoeming moest door de paus canoniek worden bevestigd. In geval het staatshoofd niet katholiek zou zijn, zou hiervoor een andere regeling moeten worden afgesproken.

- De bisschoppen moesten een eed van trouw aan de regering afleggen. Daarin beloofden ze alles was nadelig kon zijn voor de Staat te laten weten aan de regering.
- De bisschoppen zouden de nieuwe diocesen indelen in parochies, met goedkeuring van de regering.
- De bisschoppen benoemden de pastoors, maar enkel personen die door regering aanvaard werden.
- Alle niet als nationaal goed verkochte katholieke kerkgebouwen werden ter beschikking van de eredienst gesteld.
- De paus verklaarde uitdrukkelijk de afstand van de verkochte kerkelijke goederen te erkennen en de nieuwe eigenaars ervan nooit te benadelen.
- De bisschoppen en pastoors zouden door de Staat bezoldigd worden.

(2) Abdij van Inde of Corneli-Munster :

Onder het beheer van Karel de Grote (°747 / 748 – *814) waren er machtige kloosters ontstaan en diens zoon Lodewijk de Goede of de Vrome (°778 - *840) schonk aan deze kloosters grote gebieden. Hij stichtte nabij Aken in 815 een Benedictijnenklooster dat de naam 'Sint Cornelimunster' kreeg of ook naar een riviertje in de buurt, de Inde, het 'Klooster van Inde' werd genoemd. Zo werden te Kuntich uitgestrekte landerijen aan het Benedictijnenklooster van Inde geschonken, samen met landerijen in de omliggende dorpen Roosbeek, Kerkom en Meensel. Ook het bevestigingsrecht van de kerk en de tienden behoorden aan deze abdij.

(3) Heylisseem.

Deze Norbertijnenabdij van Heylisseem (Opheylisseem) werd in 1129 gesticht. Oorspronkelijk was het een dubel klooster, maar in 1142 verhuisden de Norbertinessen naar de boerderij van Stocquoy, Geldenaken. In 1796 werd het klooster door de Franse revolutionairen opgeheven en het jaar daarna verkocht.

(4) Journaux, demi-journal

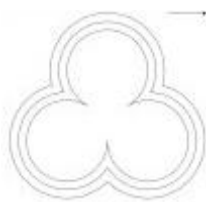
Een dagwand (Frans: *journal*) is $\frac{1}{4}$ van een bunder of 100 (vierkante) roeden. Dit is een oppervlakte dat één man op een dag kan omploegen. De oppervlakte dat een man kan afmaaien, noemde men ook een dagmaat.

(5) Sous

'*sous un blanc*'... De stenen die ongebruikt bleven liggen, behalve één die zich op het kerkhof bevond, werden door de gemeente verkocht aan Jan Nijs voor 30 stuivers 1 blanke. (Uitleg P. Kempeneers):

- sous is het meervoud van sol of "stuiver".
- blanc = blanke, een munt met de waarde van 3 oorden.
- oord = muntstuk, nog in het dialect bekend, zonder dat de gebruiker het beseft, bijv. in de zin "ik heb geen oorden meer, mijn oorden zijn op" (zeg dat eens op z'n Meensels).

(6) Drielobbig klaverbladmotief of *trilobe* : versieringsmotief in de vorm van een klaverblad.

(7) Een vierpas of *quadrilobe* : versieringsmotief in de vorm van vier lobben.

(8) Vertaling van de Latijnse tekst Louis De Pleine :

Aan de Heer, de Beste en de Hoogste,
De h. Ludovicus de Pleine is hier begraven,
vóór het altaar,
dat hij wegens een bijzondere hartstocht voor het eerbiedwaardig sacrament,
met zijn geld hier in een edeler vorm heeft gewild
dat het werd opgericht,
en die een wekelijkse mis op het (gepaste) uur
op zondagen op te dragen
heeft gesticht.
Niet tevreden met het argument van zijn vroomheid
tot God heeft hij op aarde
voor de armen zorg gedragen,
(en) opdat hij zijn schat in de hemel
zou behouden, heeft hij daarom
geschonken
voor de behoeftigen van deze parochie Sint Michiel
veertig,
en zelfs voor de voornamen van de
parochie Sint Pieter
vijfentwintig,
en voor de te vondeling gelegde kinderen
honderd vijftig guldens jaarlijks
te betalen
Hij stierf in het jaar M DC XXXIII (1633).

(9) Sint-Elooi, in witte steen. . is eigenlijk een geschilderd lindehouten beeld, bewaard in Museum M, Leuven...

(10) Halster: een inhoudsmaat voor droge producten, meestal koren (graan, rogge). 29 liter of 1/8 van een mudde . Of een halster is ook 2 molenvaten of 4 viertels.

(11) Blanc .. zie (6) Sous.

(12) "Heer en meester pastoor Guilelmus Wargnies montensis (?) heeft mij geplaatst in 1622 . het gewijde water zij voor ons heil en ziel"

Bronnen

Popp, *Atlas cadastral parcellaire du royaume de Belgique, commune de Meensel-Kieseghem. Une feuille in-plano. Bruges, avec un tableau indicatif in-folio.*

La Belgique Ancienne et Moderne, Géographie et Histoire des COMMUNES BELGES. Continuation, Arrondissement de Louvain – canton de Glabbeek, Alphonse Wauters, 1882.

'Oude Woorden', Dr. Paul T.C. Kempeneers, 2013.

Wikipedia , diverse onderwerpen.